

The background of the book cover is a detailed, intricate black and white woodcut-style illustration. It depicts a dramatic scene with several figures, including a central figure with a halo and wings, possibly an angel or saint, surrounded by other figures in period clothing. The scene is set against a backdrop of clouds and architectural elements. In the foreground, there are two tall, dark, stylized structures resembling church spires or towers, drawn with thick black lines. These structures are connected by a thin orange line that forms a rectangular frame around the title. The bottom of the cover features a stylized landscape with green hills, an orange path, and a blue body of water.

KASPER BAADSGAARD-JENSEN OG JESPER FICH OP

Fra konflikt til fællesskab

**500 ÅRS ADSKILLELSE OG
EN FÆLLES FREMTID**

FRA KONFLIKT TIL FÆLLESSKAB

500 års adskillelse og en fælles fremtid
Af Kasper Baadsgaard-Jensen og Jesper Fich op

UDGIVET AF

FAKS, Foreningen af Katolske Skoler i Danmark, 2017

Med inspiration fra og på grundlag af "Fra Konflikt til Fællesskab"
Beretning fra den luthersk/romersk-katolske kommission for
kirkens enhed, dansk udgave Anis 2015

TAK TIL

Peter Franklin (Institut Skt. Joseph, Østerbro)
for teksten "Teologi og filosofi"

TAK TIL LEKTØRERNE

Pia Andersen (Institut Skt. Joseph, Østerbro)
Lilly Dalsgaard (Skt. Norberts Skole, Vejle)
Thorsten Dyngby (Skt. Josef Skole, Roskilde)
Czeslaw Kozon (Katolsk biskop af København)
Rune Ammitzbøll Langholm (Niels Steensens Gymnasium,
Østerbro)
Minna Riis (Rygaards Skole, Hellerup)

TAK TIL

Hans Jørn Bock og Louise Sihm Knudsen
for korrekturlæsning

TEGNINGER OG GRAFISK TILRETTELÆGNING

Kim Frans Broström

TRYK

Werks Offset A/S

NET-UDGAVE

Kim Frans Broström

OPLAG

2000

ISBN TRYKT UDGAVE

987-87-999836-0-5

FAKS

Foreningen af Katolske Skoler i Danmark
www.faksnet.dk

FAKS

Foreningen af Katolske Skoler i Danmark

INDHOLD

Forord 2
Historisk forløb 4
Tidslinien 8
Teologi og filosofi 18
Forskelle og ligheder 21
Fem påbud 34

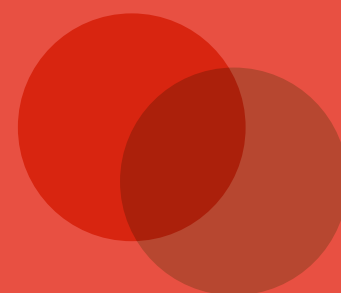
FOTOS

Kim Frans Broström, side 14, 17, 23, 25, 30, 31, 32, 37
Øvrige fotos er krediteret i byline
Hvor intet er angivet stammer billedmateriale fra
skolernes eller private arkiver

UNDERVSNINGSAMATERIALE

og ekstra materiale til denne bog findes på
www.frakonflikttilfællesskab.dk

KASPER BAADSGAARD-JENSEN OG JESPER FICH OP

Fra konflikt til fællesskab

500 ÅRS ADSKILLELSE OG EN FÆLLES FREMTID

Forord

I 2017 er det 500 år siden, at Martin Luther slog 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg. Man ved ikke med sikkerhed, om han gjorde det, eller om det bare er en god historie. Men sikkert er det, at han sendte tesserne til sin biskop. Det var tesser, som skulle rette op på en forkert udvikling i kirken.

Det satte gang i den proces, der førte til, at vi i dag har en luthersk kirke.

Selv om det nu er 500 år siden, er det væsentligt at vide noget om, fordi dét, som skete på reformationstiden, historisk har haft store følger for Europa og Danmark og også præger det danske samfund og vores måde at tænke på. Selv i dag.

Det er helt grundlæggende i kristendommens selvforståelse, at de kristne skal være et fællesskab, – og at der kun skal være én synlig kirke. Jesus Kristus havde udtrykkeligt enheden mellem mennesker som et helt afgørende element i sin forkyndelse. Da kirkerne ikke er til for deres egen skyld, men er forpligtet på, hvad Jesus Kristus ville, må kirkerne derfor søge at overvinde den splittelse og det had, der opstod af mange grunde.

I dag 500 år senere er den katolske og den lutherske kirke kommet hinanden nærmere end nogensinde før.

I denne bog vil vi forklare, hvad der rent faktisk skete dengang, men også give dig en forståelse af, hvad kirkerne er enige om, og hvor de er forskellige.

Begge er kristne kirker. De tror på den samme Gud og bruger den samme bibel.

Begge steder bliver man døbt og modtager kommunionen/går til alters.

Begge steder går man i kirke – især om søndagen, – og begge steder prædiker præsten, og i Danmark synger man mange af de samme salmer.

Begge kirker tror, at Kristus frelser mennesket.

Begge kirker siger i dag, at det afgørende er, at man tror på Gud.

Og begge kirker siger endda, at sidstnævnte er det vigtigste.

Martin Luther slog (måske) sine teser op på kirkedøren

Hvorfor er der så *to* kirker?

Det skyldes konflikten for 500 år siden. I mellemtiden har kirkerne udviklet sig hver for sig.

Der er forskelle, – og hvis du kommer ind i de to kirker en søndag eller til en dåb, så vil du opleve, at der er forskellige måder at holde gudstjeneste på.

Den ene kirke har nationale grænser og kun et løsere samarbejde med kirker uden for Danmark.

Den anden kirke er global og har en pave som leder.

I den ene kirke kan kvinder være præster, i den anden ikke.

I den ene kirke bruger folk vievand og knæler, når de kommer ind i kirken, det gør man ikke i den anden kirke.

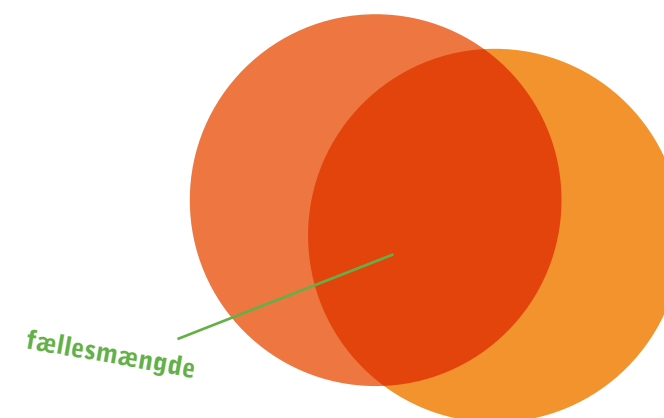
I den ene kirke kan du tænde lys foran et billede af en hellig mand eller kvinde, – kun den ene kirke bruges denne tradition.

I de følgende har vi forklaret mange af forskellene.

Men denne bog er især inspireret af et dokument af samme navn, *Fra konflikt til fællesskab*, der er skrevet af repræsentanter fra den katolske kirke og den lutherske verdensforbund. Det er altså de to kirker, der er gået sammen om at lave en fælles beskrivelse af, hvad der skete for 500 år siden, og hvor vi er i dag.

I dag har kirkerne langt mere til fælles, så konflikten bliver mindre, og der kommer mere fællesskab.

God fornøjelse

Historisk forløb

Hvem var Martin Luther?

Martin Luther blev født den 10. november 1483 i Tyskland. Allerede i en ung alder begyndte han at studere. Særligt filosofi og teologi læste han, og det fik ham til i 1505 at gå i kloster, og i 1507 blev han præsteviet. Det var Luthers studier af Bibelen, der førte ham til at tage et opgør med den forkerte udvikling, der havde fundet sted i den katolske kirke. Det blev begyndelsen på det, vi i dag kalder for reformationen. Normalt siger man, at det er perioden fra år 1517 indtil år 1555, der er reformationstiden.

Hvad betyder “reformation”?

Faktisk brugte Luther ikke selv ordet reformation på den måde, som vi gør det i dag. Det var først i 1800-tallet, at den historiske periode blev kaldt “reformationstiden”.

Luther brugte ordet til at beskrive en positiv ændring af forholdene i kirken. Men han havde ikke nogen forestilling om hvilken udvikling, han satte i gang. Han havde altså ikke til hensigt at starte en ny kirke og fremkalde et brud med den katolske. Han ville gøre op med nogle af de misforhold, der var i kirken. Det skulle ikke kun være paven og kardinalerne, der stod for denne ændring, men hele Guds folk – alle døbt skulle involveres.

Da Luther offentliggjorde sine 95 teser, kom der hurtigt en omfattende diskussion, der ikke kun var mellem Luther og Vatikanet. Hurtigt påvirkede diskussionerne også politiske, økonomiske og kulturelle spørgsmål. Det betød, at den tyske kejser og de tyske fyrster fik indflydelse på udviklingen, som ikke længere kun var en strid om, hvordan man skulle forstå den kristne tro. De religiøse overbevisninger og politiske hensyn blev hvirvlet sammen. Kejseren, konge og fyrsterne havde andet end religiøse hensigter.

“Reformationen” dækker derfor over meget mere end Luthers tanker.

Hvad der udløste reformationen: Afladsstriden

Det var afladstanken, der fik Luther til at skrive de 95 teser. 95 tanker om den kristne tro, som Luther mente man skulle diskutere og ændre. De 95 teser handlede blandt andet om aflad.

Aflad var dengang en vigtig del af de kristnes liv. Luther mente, det var forkert, at kirken solgte afladsbreve. De penge, kirken fik ved salget, blev blandt andet brugt til at bygge Peterskirken i Rom.

Luther ville gerne debattere hele ideen om aflad. Derfor sendte han et brev til nogle af sine kollegaer på universitet med de 95 teser. Muligvis slog han dem også op på døren til slotskirken i Wittenberg. Men helt sikkert sendte han den 31. oktober 1517 teserne til ærkebiskoppen af Mainz og hans egen biskop, biskoppen af Brandenburg.

De 95 teser blev hurtigt spredt over hele Tyskland. Det bekymrede Luther, for han havde ikke tænkt sig, at de skulle læses af almindelige mennesker, men kun bruges til akademiske diskussioner på universiteterne. Derfor udgav han i 1518 et forklarende skrift på tysk og understregede, at de første udgivelser var tænkt til at bruges på universiteterne. Skriftet hed *En prædiken om aflad og nåde*, og blev hurtigt populært i Tyskland, og dermed blev Luther også populær.

Ærkebiskoppen sendte teserne til Vatikanet for at få undersøgt, om de var i overensstemmelse med den katolske lære. I Rom blev man bekymret over Luther og hans nye tanker, og den store popularitet han allerede have fået i Tyskland. Vatikanet opfordrede Luther til at komme til Rom og forsvare sine skrifter. Men sagen blev flyttet til Tyskland efter anmodning fra kurfyrsten af Sachsen, Frederik den Vise. Paven udpegede kardinal Cajetan til at stå for forhøret af Luther. Kravet var, at Luther skulle trække sine teser tilbage, ellers skulle han pågribes og tages med til Rom.

Det kom dog aldrig til en akademisk diskussion mellem kardinal Cajetan og Luther. Da de to mødtes, fik de slet ikke talt om de væsentlige punkter i Luthers kritik. Kirken holdt fast på, at Luther skulle tilbagekalde sine teser og ville ikke diskutere yderligere med ham, før han havde gjort det. Luther ville ikke tilbagekalde noget uden at have diskuteret det først. I stedet erklærede Luther den 13. oktober 1518, at så længe han ikke var blevet overbevist om det modsatte, var hans lære i overensstemmelse med kirkens.

Aflad, se forklaring side 10

Fordømmelsen af Martin Luther

I Rom sad pave Leo X. Den 15. juni 1520 udgav han et skrift, hvor 41 af Luthers udsagn blev fordømt, fordi paven anså dem som værende modstridende med den katolske kirkes lære. Men de udsagn, paven henviste til, var taget ud af den sammenhæng, Luther havde skrevet dem i. I slutningen af dokumentet gav pave Leo X Luther en sidste chance for at trække sine tanker tilbage. Luther fik 60 dage betænkningstid, og hvis ikke han ændrede standpunkt, ville han blive *ekskommuniceret*.

Luther svarede aldrig på pavens opfordring, men kastede et eksemplar af dokumentet på et bål. Derfor blev Martin Luther den 3. januar 1512 ekskommuniceret.

Skriftens autoritet

Diskussionerne fortsatte mellem Luther og hans tilhængere på den ene side og den katolske kirke på den anden. Luther kom frem med flere forhold, som han syntes var problematiske i den katolske teologi.

Hurtigt blev afladsdebatten afløst af debatten om, hvad der var den øverste autoritet i kirken – paven eller Bibelen? Luther kunne ikke finde bibelske argumenter for pavens autoritet. Luther mente, at paven havde hævet sig selv over Bibelen i stedet for at lade sig lede af Bibelen.

Paven og resten af den katolske kirke var ikke enige. De mente, at pavens embede var begrundet i Matthäusevangeliet og oprettet af Jesus Kristus selv.

De indledende stadier i den reformatoriske bevægelse

Luther havde ikke til hensigt at grundlægge en ny kirke. Han ville reformere den ene kirke, der var. Men hans argumenter blev hurtigt populære og spredte sig blandt præster og munke, der tog de nye tanker til sig og begyndte at bruge dem. Meget ændrede sig i kirken i de protestantiske områder. Her kunne man modtage både brød og vin, præsterne og munkene giftede sig, kirkens indretning blev ændret, og helgenbillederne blev fjernet.

Teologiske forsøg på at overvinde konflikten

Der blev gjort flere forsøg fra begge sider på at overvinde de uenigheder, der var opstået og nå frem til enighed. Begge parter havde i begyndelsen af reformationstiden et stærkt ønske om at bevare enheden i kirken.

Det første forsøg blev gjort af Luthers tilhængere med den Augsburgske bekendelse i 1530. Katolske teologer kom med et svar: de var enige om læren om Treenigheden, læren om Kristus og læren om dåben. Det lykkedes dog ikke at komme til enighed, når det gjaldt synet på kirken og sakramenterne.

Religionskrigen og freden i Augsburg

Nu var konflikten nået et punkt, hvor det ikke længere kun var de lærde der diskuterede. Den katolske kejser Karl V førte i perioden 1546-1547 krig mod de lutherske områder i et forsøg på at overvinde splittelsen med militær magt. Men i 1552 blev der indledt en fredsaftale mellem fyrsterne fra de lutherske områder og den nye kejser Ferdinand. Aftalen blev indgået i 1555 med freden i Augsburg. Fra da af var der både katolske og lutherske områder i det tyske kejserrige.

Hvad skete der?

Tidslinjen

På de næste sider vil du finde en historisk oversigt med nogle af de vigtigste begivenheder fra Luthers fødsel og frem til i dag.

Albrech Dürer: Sankt Michaels kamp mod dragen, over et tysk landskab

Reformationstiden

Luthers forældre

4. april 1507 bliver han præsteviet

17. juli 1505 går han i kloster

10. november 1483 bliver Martin Luther født i Eisleben, Tyskland

Aflad

Reformationen er i den brede bevidsthed først og fremmest et opgør med afladstanken.

Med aflad forstår den katolske kirke, at man ved at gøre bestemte handlinger kan få mindre tid i skærsilden. Skærsilden er stedet, man kommer til inden paradiset. Det er et forberedelsessted, hvor man bliver rensset, så man er helt klar til at stå ansigt til ansigt med Gud. Derfor er skærsilden ikke noget dårligt sted.

Aflad er bygget på tanken om compensation. Når et menneske har gjort noget forkert, kan det også gøre noget godt; bede en bøn, gøre noget godt for mennesker i nød, give penge til noget, som mange har glæde af.

Lige præcis det med at give penge havde på reformationstiden udviklet sig helt skævt. På reformationstiden kunne man købe et afladsbrev som bevis på, at man fik nedsat sin tid i skærsilden.

Aflad eksisterer stadig i den katolske kirke, men det misbrug, Luther talte imod, er stoppet. Den katolske kirke mener ikke, at man kan købe sig til hverken aflad eller tilgivelse eller noget andet, der kommer fra Gud.

Tese

En kortfattet tekst som hævder et eller andet. De teser Luther (måske) slog op på kirkedøren i Wittenberg var korte kritikpunkter af misforhold i kirken.

31. oktober 1517 sender Luther sine 95 teser til ærkebiskoppen af Mainz og sin egen biskop. Det var muligvis også den dag Luther slog teserne op på kirkedøren

1518 Luther har sin "Tårnoplevelse"

"Tårnoplevelsen"

En oplevelse som Luther fik, mens han arbejdede på at oversætte Bibelen til tysk. Han sad i et tårnværelse i sit kloster. Da blev det klart for ham, at han ikke skulle præstere noget for at opnå Guds kærlighed, men at Gud elskede ham, som han var.

1518 udgiver Luther *En prædiken om aflad og nåde*

1518 åbnes en kætterproces mod Luther

11. oktober 1518 mødes Luther og pavens udsending Cajetan

Luther og Cajetan

I 1518 sender paven en af sine vigtige medarbejdere, kardinal Thomas Cajetan, til Tyskland for at tale med Luther og få en ende på uenighederne. Mødet bliver ingen succes, men ender med et brud mellem Luther og den katolske kirke.

Kætter

Betegnelse for en person, som tror på noget andet end det, kirken anser som den rigtige tro.

Nåde

Af latin: gratia – det som er gratis, som ikke kan købes, og som man ikke kan fortjene.

I den kristne tro bruges udtrykket om Guds kærlighed til mennesket.

13. oktober 1518 erklærer Luther højtideligt, at han er i overensstemmelse med den katolske kirkes lære

Ekskommunikation

I den katolske kirke betyder det, at man bliver udelukket fra at kunne modtage kommunionen, nadveren.

Ekskommunikation følger, hvis man på afgørende måde ikke længere tror på det samme som resten af kirken. Så har man ikke længere fælles tro med de andre, som går til kommunion. Man bliver ikke ekskommunikeret for at have misforstået noget eller tvivle.

Man skal **VILLE** stå uden for det fællesskab, som kirken er. Den lutherske kirke bruger ikke ekskommunikation.

Katekismus

Af græsk: at undervise. Ordet "katekismus" bliver brugt om en religionsbog; en kortere sammenfatning af hele den kristne tro.

27. juni 1525 gifter Luther sig med Katharina von Bora

1529 Luther udgiver *Den lille Katekismus*

1521-1522 søger Luther tilflugt på borgen Wartburg

31. oktober 1521 bliver Luther ekskommunikeret af paven

1530 *Den Augsburgske Bekendelse*

1525 prædiker Hans Tausen Luthers lære som den første i Danmark

1522 oversætter Luther Det Nye Testamente til tysk (Det Gamle Testamente kommer i 1534)

Bulle

En bulle var egentlig et segl af metal, der sad på et officielt brev. Pavens breve blev kaldt for buller.

10. december 1520 kaster Luther den pavelige bulle på bålet i Wittenberg

16. og 17. april 1520 forsvarer Luther sine skrifter foran rigsdagen i Worms og siger: "Jeg hverken kan eller vil tilbagekalde noget, for det er hverken sikkert eller tilrådeligt at handle mod ens samvittighed. Så hjælpe mig Gud. Amen."

Den Augsburgske Bekendelse

Nogle lutherske top-teologer mødtes i Augsburg for at skrive en forklaring på den lutherske tro. De håbede, at katolikkerne ville være enige, når de læste det, men sådan gik det ikke. Siden har den Augsburgske Bekendelse være dokumentet, man henviser til for at forklare den lutherske tro.

1530 Luther udgiver
Den store Katekismus

3. juledag 1530 stormer danske lutheranere
Vor Frue Kirke i København

Reformationssøjlen, København

1536 vedtager kong Christian 3 ved lov, at
man skal være lutheranere i Danmark

1546-47 Den Schmalkaldiske Krig.
Første religionskrig mellem
katolikker og protestanter

18. februar 1546 dør
Luther i Eisleben

1552 begynder de tyske
fyrster en ny krig mod
kejseren

1555 slutter krigen. Resultatet
bliver, at fyrsterne må bestemme
hvilken kirke, der skal være i
deres område

1545-1564 Tridentinerkoncilet.
Den katolske kirke mødes for at
reformere sig selv

Religionskrigene

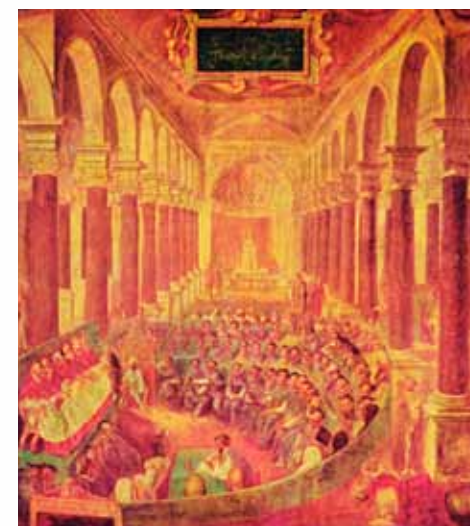
De modsætninger, som reformationen udløste mellem katolikker og protestanter, blev brugt i politiske magtkampe. Den første var den blodige konflikt, den "Schmalkaldiske Krig", mellem den katolske kejser Karl V og et forbund af tyske protestantiske stater. Det største sammenstød var trediveårskrigen (1618-1648), som hærgede store dele af Europa og kostede enorme tab af menneskeliv.

Europas kirker vedkendte sig i 2001 med Charta Oecumenica deres fælles ansvar for meget af den lidelse, der har været i den europæiske historie. De lovede hinanden at arbejde sammen og ikke mod hinanden – og for fællesskabet i det hele taget i Europa.

Modreformationen

Den katolske kirkes reaktion på den lutherske reformation kaldes modreformationen. Både enkelte katolikker og den katolske kirkes øverste ledelse tog ansvar for det misbrug og de fejludviklinger, der var i kirken på Luthers tid.

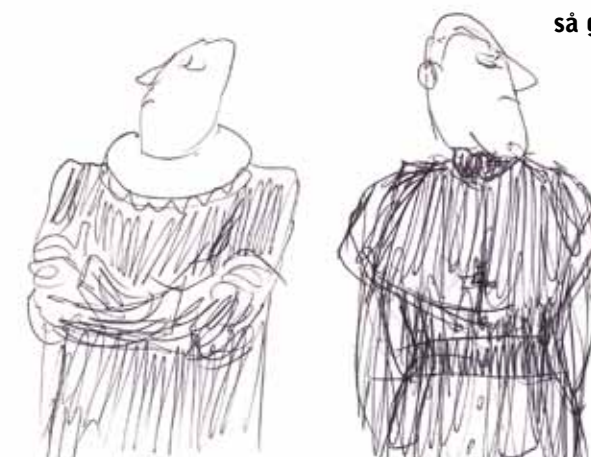
Pave Paul III indkaldte til et koncil – et kirkemøde - i Norditalien, som skulle rette op på det, som havde udviklet sig forkert i kirken. Koncilet handlede både om det kirkelige liv, om kirkens teologi og liturgi (måden man fejrer gudstjeneste på). I begyndelsen håbede paven, at kirkemødet kunne samle katolikker og protestanter, men da var der allerede for mange konflikter.

Koncil

Et koncil er et stormøde i den katolske kirke, hvor biskopperne mødes for at diskutere vigtige spørgsmål om troen. Det første koncil var i år 325. Siden da har man afholdt konciler, det sidste i 1962-1965.

så gik der mange år...

Den økumeniske tid

Kirkernes vej mod fællesskab og enhed

Fælleserklæringen om retfærdiggørelsen

I rigtig mange år mente katolikker og lutheranere, at det, som for alvor skilte kirkerne, var uenigheden om "retfærdiggørelseslæren". Det svære ord dækker over spørgsmålet: hvordan bliver mennesket frelst og kommer i himlen?

I dag – hvor reformationstiden er kommet på afstand, – er det klart, at uenigheden i høj grad skyldtes, at kirkerne misforstod hinanden.

Siden 1800-tallets slutning har der været voksende vilje til at nå til enighed om at lave en fælles erklæring, som både lutheranere og katolikker kan genkende sig i.

I 1997 forelå dokumentet: "Fælleserklæringen om retfærdiggørelseslæren."

De lutherske kirker tog hver for sig stilling til teksten, inden den blev underskrevet i 1999. Underskriverne var Det Lutherske Verdensforbund (sammenslutningen af alle lutherske kirker i verden) og den katolske kirke.

I dette dokument erklærede de, at der ikke var afgørende forskel på, hvad katolikker og lutheranere tror om retfærdiggørelsen.

Tre lutherske kirker valgte ikke at underskrive: Den danske folkekirke, Liberia og Madagaskar. Selvom nogle lutherske kirker ikke skrev under, så er dette dokument alligevel det stærkeste udtryk for, at katolikker og protestanter ikke længere er uenige om, hvordan mennesket bliver frelst.

1947
Det Lutherske Verdensforbund dannes

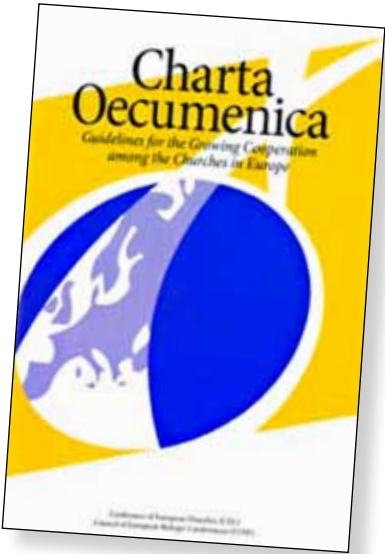
Foto: Lothar Wollert

1962-1965 Det andet Vatikankoncil

1948 Kirkernes Verdensråd dannes

1989 Folkekirkens Mellemkirkelige Råd dannes

1997 Fælleserklæring om Retfærdiggørelseslæren (137 af 140 medlemskirker underskriver)

2001 Strasbourg Dokumentet – Charta Oecumenica – Europas kirker laver en fælles udtalelse om "god opførsel for Europas kirker" (den danske folkekirke er som den eneste store kirke ikke medunderskriver)

2002 Efter terrorangrebet i New York den 11. september, inviterer pave Johannes Paul II lederne af verdensreligionerne til et møde om fred og forsoning i Assisi

2004
Danske Kirkers råd

2016 Pave Frans besøger Det Lutherske Verdensforbund i Lund

Foto: Det Lutherske Verdensforbund/Magnus Aronson

2017 500 året for Luthers reformation

2015 Den katolske kirke og Det Lutherske Verdensforbund udgiver sammen bogen *Fra konflikt til fællesskab*. Her forklarer kirkerne, hvad der skete på reformationstiden og udtrykker deres håb for stadig større enhed

Økumene

Af græsk: hele den beboede verden. Ordet bruges om samarbejde og sammenhold mellem de forskellige kirkesamfund.

Teologi og filosofi

To forskellige teologiske og filosofiske systemer støder sammen

Med 500 års afstand kan det være svært helt at forstå konflikten – og konflikten omfang. Det er vigtigt at vide, at der bag de mange argumenter og diskussioner lå to helt forskellige teologiske og filosofiske systemer kaldet Via Antica og Via Moderna.

På Luthers tid var de forskellige universiteter i Europa stærkt præget af enten den ene vej eller den anden vej (via=vej). Luther læste i Erfurt og var derfor under stærk påvirkning af Via Moderna. Havde han i stedet valgt at læse i f.eks. Leipzig, var det Via Antica, som havde været toneangivende.

Via Antica

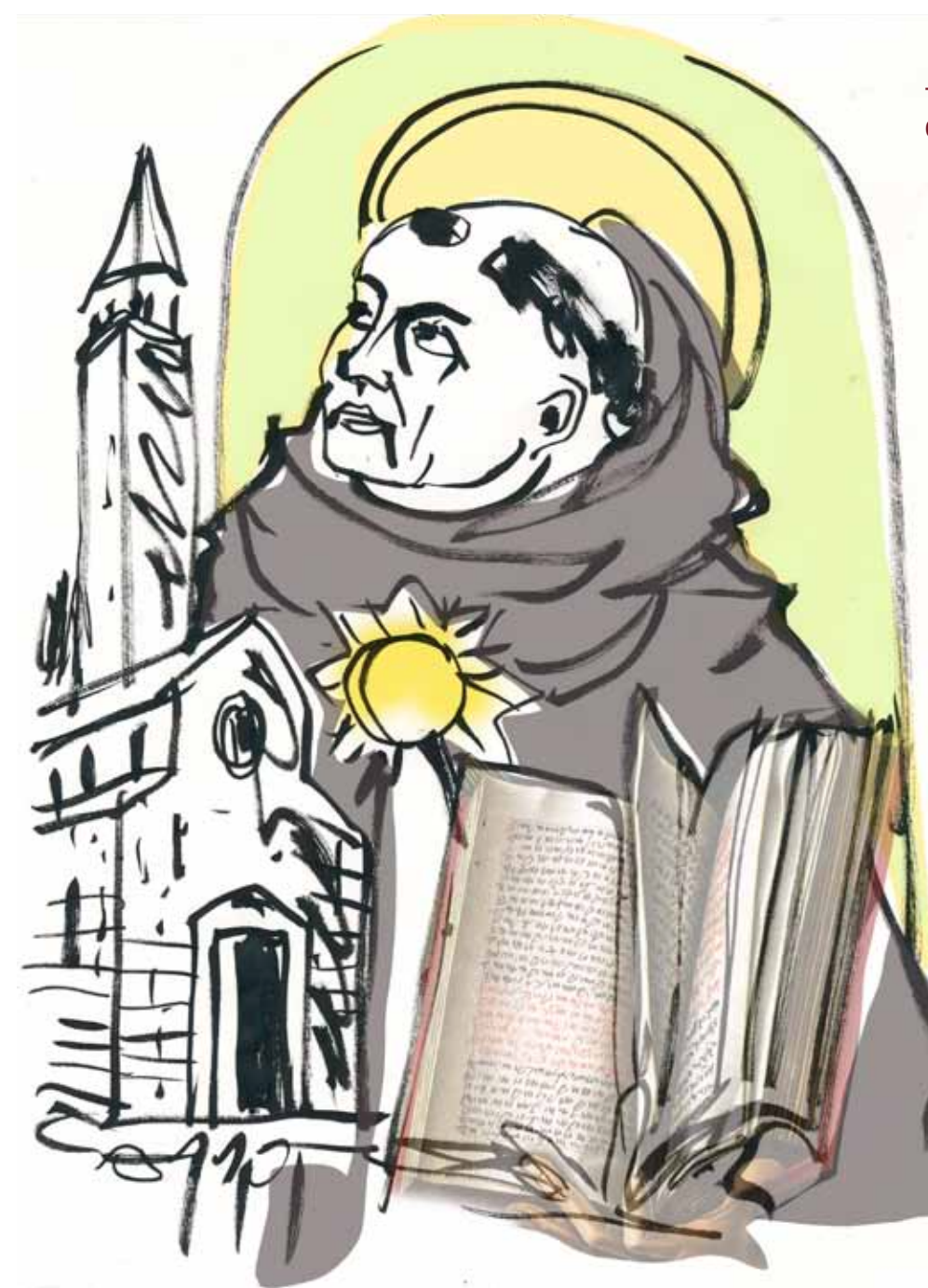
Den traditionelle vej (Via Antica) er uløseligt knyttet til teologen Thomas Aquinas (1225-1274), som også i dag regnes for en af de vigtigste teologer i den kristne kirkes historie. For Aquinas var det afgørende vigtigt at *forklare* teologien. Hertil brugte han filosofien og i særlig grad grækeren Aristoteles, som levede 384-322 før Kristus.

Et eksempel på Via Antica er for eksempel at den katolske kirke lærer, at hvert menneske er skabt med en intention og mening. Det er således menneskets opgave – i samarbejde med Gud – livet igennem at bevæge sig mod sit mål: Et liv i kær-

lighed til Gud og medmennesket. For at forklare dette, brugte Thomas Aquinas Aristoteles' teleologi (Telos=mål), hvormed Aristoteles forklarer, at alt levende har en iboende stræben efter sin bestemmelse og mål. Dette passede som hånd i handske med den teologi, som Thomas gerne ville forklare. På denne måde gjorde Thomas filosofien til teologiens tjenerinde (Ancilla Theologiae). Filosofien stod altså i teologiens tjeneste.

Det er for øvrigt det samme, der den dag i dag kan spores i synet på nadveren/kommunionen. Begge kirker lærer, at Kristus er tilstede i brødet (realpræsens). Når den katolske kirke – med Via Antica-traditionen – skal forklare realpræsensen, bruges igen Aristoteles' filosofi. Aristoteles mente således, at alle ting har en substans (et væsen) og en række forskellige accidenser (fremtrædelsesformer: f.eks. form, farve, vægt). Et brøds accidenser kan således variere, uden det holder op med at være et brød (rugbrød, valnødbrod mv.) I nadveren forvandler brødets væsen sig til Kristi legeme, hvorimod brødets accidenser (vand og mel) forbliver de sammen.

Man kan grundlæggende sige, at der med Via Antica er en stor tilid til, at mennesket med sin fornuft – og ved hjælp af filosofien – har

Thomas Aquinas. Efter maleri af Carlo Crivelli (ca. 1435–ca. 1495).

mulighed for i hvert fald delvist at forstå de sandheder, som Gud åbenbarer for mennesket.

Via Moderna

I Erfurt, hvor Luther studerede, var det som sagt Via Moderna, der var toneangivende.

Her var udgangspunktet, med afsæt i blandt andre tænkeren William af Occam (1280-1349), at filosofi og teologi er væsensforskellige og bør adskilles. Man vil således ikke acceptere forståelsen af, at mennesket med sin fornuft (filosofien) skal søge at forstå troen. William af Occam var det, man senere i sprogfilosofien kaldte nominalist. Han mente, modsat Aristoteles, at man på ingen måder kunne tale om tings væsen. Fællesbetegnelser og begreber var blot navne (nomen) opfundet af mennesket for bedre at kunne forstå verden.

Når det handler om Gud og den enkeltes tro, skal man ifølge f.eks. Occam og Luther ikke beskæftige sig med fornuft, form og indbyggede regler for f.eks. meningen med menneskelivet – i stil med Aristoteles' teleologi. Gud er suveræn og almægtig og har valgt at frelse mennesket gennem kirken, der formidler Guds kærlighed og tilgivelse. Slut! Mennesket skal bøje sig i tro og kan intet gøre med sin fornuft i forhold til Gud og de åbenbarede sandheder. Teologi og filosofi bør adskilles totalt.

Dette slår således også igennem i synet på f.eks. nadveren, hvor Luther lærer, at mennesket på ingen måder skal forsøge at forklare, hvad der sker. I nadveren møder den troende Kristus i brødet og vinen.

Retfærdiggørelse

Ser vi på spørgsmålet om retfærdiggørelse (spørgsmålet om menneskets frelse) både dengang og i dag, kan man også her se, hvordan de forskellige opfattelser fra Via Antica og Via Moderna præger billedet.

Den katolske kirke tænker i filosofisk begrundede argumenter: Mennesket skal (med Aristoteles' tanker) bevæge sig mod sin bestemmelse. Nåden, Guds kærlighed, ses som en givet kraft, som den enkelte skal samarbejde med i denne proces – at nå sit mål som menneske.

Luther tænker derimod – med afsæt i Via Moderna-traditionen – anderledes. Det gælder ikke om, hvad mennesket – filosofisk set – forstår eller om, hvad det kan sættes i stand til. Men derimod om hvordan Gud ser på mennesket.

For den katolske kirke var – og er – spørgsmålet om menneskets retfærdiggørelse en proces, hvor mennesket livet igennem kommer tættere og tættere på både sig selv og på Gud. For Luther – og for den lutherske kirke i dag – er retfærdiggørelsen Guds erklæring til det troende menneske: Gud tilregner ikke mennesket dets fejl og synder. Det troende menneske er en gang for alle tilgivet og elsket af Gud.

Begge sider er dog fuldstændig enige om én helt afgørende ting: Det er Gud alene, der frelser mennesket. Mennesket kan intet gøre i forhold hertil.

Forskelle og ligheder

Det næste kapitel handler om de forskelle og ligheder, der i dag er mellem den katolske og den lutherske kirke.

Men hvad mener vi, når vi i det følgende siger den katolske kirke og den danske folkekirke?

Med "den katolske kirke" mener vi den romersk-katolske kirke, som er den verdensomspændende kirke, ledet af paven.

I grundloven står der, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke. Den lutherske kirke er organiseret i mange kirker rundt om i verden.

Dåb

Jesus har sagt til disciplene, at de skulle døbe alle mennesker i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Ved dåben bliver man kristen. Det er begyndelsen til et liv som kristen.

KATOLSK

Normalt bliver man døbt som lille, men voksne kan også døbes.

Mange elementer i den katolske dåb stammer fra den allertidligste kirke.

Ved en barnedåb bringer forældrene barnet til kirken, og præsten tager imod dem. Inden dåben salver præsten barnet med katekumenernes olie.

En katekumen er en voksen, der forbereder sig til at blive døbt, og som får undervisning om den kristne tro. Når barnet salves med denne olie, er det for at understrege, at barnet ikke kender den kristne tro endnu, men skal lære om den senere.

Barnet bliver ikke spurgt, om det tror, for det gør det ikke, da det er for lille. Forældrene bliver spurgt, om de tror, og om de vil have deres barn døbt. Så døber præsten barnet i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, mens han tre gange hælder vand over barnets hoved.

Efter dåben bliver barnet igen salvet – denne gang med krisamolie, der trænger ind i huden. Det skal vise, at dåben ikke kun er noget ydre, men mærker mennesket for livet.

Derefter får barnet hvidt dåbstøj på, hvilket er tegnet på, at det er blevet døbt, ligesom f.eks. studenterhuen er tegnet på, at man er blevet student. Tøjet skal vise, at dåben ikke kun er noget indre, men skal “bruges” ude i verden. Den døbte skal leve som kristen.

Til sidst får forældrene et lys, der bliver tændt ved påskelyset, som er et symbol for den opstandne Jesus. Den nydøbte og Kristus hører sammen.

LUTHERSK

Også i folkekirken bliver de fleste døbt som små, en del bliver først døbt i forbindelse med konfirmationen.

Barnet har dåbskjolen på, når det kommer til kirken som tegn på fest.

Gudmoderen eller gudfaderen bærer barnet og svarer på “barnets vegne” på trosbekendelsen. Luther mente nemlig, at børn kunne tro, også selvom de ikke kunne udtrykke det med ord.

Så døber præsten barnet i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, mens han tre gange hælder vand over barnets hoved.

I folkekirken er der tradition for, at dåben sker i søndagens højmesse, fordi barnet bliver medlem af menigheden ved at blive døbt.

Fælles

- Begge kirker døber med vand og i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.
- Begge kirker mener, at trosbekendelse og dåb hører sammen.
- Begge kirker er enige om, at der kun er én måde at blive kristen på - nemlig ved at blive døbt.
- Hvis man er døbt i én kirke, gælder den i alle andre kirker.
- Alle kristne er enige om, at man kun kan blive døbt én gang, fordi dåben er en gave direkte fra Gud. Dåben sker gennem/i kirken, men det er ikke kirken, som gør dåben gyldig, det er Gud.
- Det kristne liv begynder ved dåben.
- Kun en ordineret præst kan døbe, med mindre der er tale om en nøddåb.

Skrift & tradition

Hvordan ved vi, hvad Gud vil sige til os mennesker? Det ved vi fra Bibelen eller Den Hellige Skrift, som den også kaldes. Ordet tradition (af latin: give videre) dækker over den måde, som kirkerne gennem tiden har forstået biblen. Og i den katolske kirke også over katolikernes tro gennem historien.

KATOLSK

Gud åbenbarer sig for mennesker på to måder; gennem Bibelen og gennem den levende tradition. De to hænger uløseligt sammen. For at kunne forstå Bibelen er traditionen et uundværligt redskab, men traditionen bygger selv på Bibelen. Inden Det Ny Testamente var blevet skrevet, var der kun den levende tradition: det mundtlige evangelium om Jesus Kristus. I år 382 bestemte den katolske kirke indholdet af Det Ny Testamente ved et kirke-møde i Rom.

Biblen er Guds levende ord. Den er skrevet af mennesker med Helligåndens vejledning.

Kun Guds ord kan give mennesker fællesskab med Gud.

Guds ord kommer til os i menneskesprog og fortæller os om Guds kærlighed til hver og en af os.

Det er Kirkens opgave at sørge for, at forkyndelsen er i overensstemmelse med Jesu lære. Traditionen er den viden, som kirken har samlet, alt det, som ikke er skrevet ned i Bibelen. Traditionen er vigtig for at undgå, at alle ikke bare tror på “deres egen måde.”

Det er biskopperne i fællesskab med paven, som har ansvaret for, at evangeliet bliver forkyndt uforandret gennem tiden.

Biskopperne har sammen med paven ansvaret for at holde kirken sammen som ét folk i fælles tro og i den fælles måde at holde gudstjeneste på, dåb, messe og de andre sakramenter.

LUTHERSK

Et af Luthers kendte udtryk er “sola scriptura”, af latin: “skriften alene” eller “Bibelen alene”.

For Luther var det helt afgørende, at der ikke var nogen eller noget, der var hævet over Bibelen. Selvom det også for ham var vigtigt, hvad der var sket i kirken, siden Bibelen var blevet til.

Bibelen er den eneste autoritet. Alt, hvad der er sket i kirken i tidens løb, ændrer ikke noget på Skriften, men har kun til opgave at gøre den lettere forståelig.

Derfor er skrift og tradition heller ikke to forskellige ting for Luther. De hører sammen, men på en sådan måde, at Bibelen står over traditionen. Ved hjælp af Bibelen kan man bedømme, om traditionen er noget, mennesker har fundet på, eller om det kommer fra Gud.

Fælles

- Alle kristne bruger Bibelen.
- Alle kristne mener, at Bibelen er Guds ord, skrevet af mennesker.
- Alle kristne mener, at kun Guds ord kan give mennesker fællesskab med Gud og hjælpe dem til at tro.
- Ved tradition forstås de ting som forklarer og udlægger Skriften.
- For begge kirker er skrift og tradition vigtige.
- Traditionen ændrer ikke Skriften.

Kirkerummet

De første kristne holdt gudstjeneste hjemme hos sig selv. Der var ingen kirkebygninger, og de kristne var ofte forfulgt af staten. Da kristendommen blev mere udbredt, begyndte man at bygge kirker. Igennem historien har kunsten og arkitekturen haft stor indflydelse på, hvordan kirkerne kom til at se ud. Men også den kristne menigheds tro har haft betydning for kirkerummet.

KATOLSK

En kirke kan være stor eller lille, gammel eller ny, men der er altid nogle ting, som er de samme i alle katolske kirker.

Der er for eksempel et alter, en døbefont, en læsepult, bænke/stole, lysestager.

En katolsk kirke er indviet af en biskop og må normalt kun bruges til kirkelige handlinger, da kirken er et tegn på Guds nærvær i verden.

Ved indgangen finder man et vievandskar med vand. Vievandet er indviet vand, der er blevet til overs efter en dåb. Når katolikker kommer ind i kirken, dypper de fingrene i vandet. Så gør de korsets tegn, mens de inden i sig selv siger: i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, for at mindes deres dåb.

Et sted i kirken findes tabernaklet. Det er et skab, hvor de hostier, (alterbrød), der er blevet til overs fra messen, gemmes. Katolikkerne tror, at Jesus virkelig er tilstede i brødet, og derfor gør de knæbøjning i retning af tabernaklet, når de kommer ind i kirken.

Ved siden af tabernaklet brænder evighedslampen, et rødt lys, der viser, at Gud er tilstede i kirken, – at han er der for dem, der tror.

I mange kirke finder man også statuer eller billeder af forskellige helgener, især Jomfru Maria. Helgener har med deres livshistorie inspireret mange til, hvordan man kan leve sit liv som kristen. Man kan bede helgenerne om at bede for sig, på samme måde som man kan bede en god ven om at gøre det.

På væggene hænger korsvejen (14 billeder), der illustrerer den vej, Jesus gik, fra han blev dømt af Pilatus, til han blev lagt i graven. På korsfarertiden (1100-tallet) havde mange kristne fra forskellige dele af Europa gået den vej i Jerusalem, mens de mediterede over Jesu lidelseshistorie. Ved hjælp af billeder kan man gøre det samme, uden nødvendigvis at rejse helt til Jerusalem.

Danmarks ca. 1800 middelalderkirker var katolske kirker indtil reformationen. Mange ting fra katolsk tid findes endnu. Thisted Kirke, som ses her, var i middelalderen franciskanernes klosterkirke. Altertavlen med helgener, med Maria og Jesusbarnet i midten, og døbefonten er fra katolsk tid. Knæfaldet er protestantisk.

LUTHERSK

I den protestantiske kirke finder man altid tre ting: en døbefont, et alter og en prædikestol.

Døbefonten er ofte meget gammel og står synligt for at minde alle, der kommer i kirken, om hvor vigtig dåben er.

Fra gammel tid var prædikestolen hævet op over menigheden, så man bedre kunne høre, hvad præsten sagde. I mange folkekirker bruger man stadig prædikestolen.

Prædikestolen var vigtig for

Luther, for det var herfra, folk skulle høre Guds ord. Ingen kan tro, hvis ikke de hører Guds ord og får det forklaret i prædikenen.

Alteret står tit op ad endevæggen og er omgivet af knæfaldet. I folkekirken får man nadveren knælende.

Mange protestantiske kirker har navne, som stammer fra før reformationen og hedder f.eks. Vor Frue kirke eller Sankt Nikolaj kirke. De fleste af kirkerne i Danmark blev nemlig bygget som katolske kirker. Ved reformationen blev de katol-

ske kirker til lutherske kirker, men kirkerne ændrede ikke navn. Mange nyere kirker har andre navne, som ikke har noget med helgener at gøre: f.eks. Lindevangskirken, eller kirken kan være opkaldt efter en konge: Christianskirken, Frederikskirken.

En protestantisk kirke bliver også indviet, men den er ikke et særligt helligt sted, selvom der også i folkekirken er regler for, hvad man kan bruge en kirke til.

Fælles

- Alle kirker er samlingssteder for de kristne. Her forkyndes ordet, og man modtager sakramenterne.
- I kristne kirker finder man altid et alter og en talerstol eller en prædikestol.
- I alle kristne kirker er der en døbefont.

Kommunion - nadver

Af tenen før Jesus døde på korset, spiste han med sine disciple. Mens de spiste, tog han brød og vin og sagde, at det var hans legeme og blod. Han sagde til disciplene, at de skulle blive ved med at huske ham, ved at gøre som han gjorde.

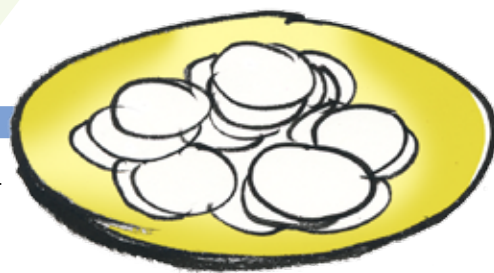
KATOLSK

Når præsten i messen har sagt "det er mit legeme/dette er mit blod" så er Kristus virkeligt tilstede. Brødet og vinen bliver ved med at se ud som brød og vin, selvom det bliver forvandlet til Kristi legeme og blod. Det bliver altså til Kristus selv og bliver ved med at være det. Derfor bliver det tiloversværende brød gemt i et særligt skab, der kaldes *tabernaklet*.

Da Jesus dør på korset, gør han det for at vise, at Gud elsker menneskene grænseløst. Når messen fejres, bliver det offer, Jesus gav på korset, nærværende. Det som skete på korset, virker så at sige lige nu og her. Alle, der tror på ham, tager han med ind i sin kærlighed. Som Jesus overgav sig selv til faderen og hans gode vilje, tager han os med i den hengivelse. Som han gav sig selv hen for menneskene, vil han med sin kærlighed kvalificere mennesket til at gøre ligesom han.

Kommunion betyder fællesskab. Fællesskabet med Gud, men også med alle andre katolikker i hele verden, der hører til samme kirke. Derfor skal man være døbt og katolik for at kunne få kommunionen.

Når der er mange mennesker til messe, får menigheden kun Kristi legeme. Ved f.eks. pavemesser kan der være flere millioner til samme messe, og derfor er det af praktiske grunde umuligt, at alle kan drikke af kalken.

LUTHERSK

For Luther var det vigtigt, hvordan det skulle forstås, når præsten siger "dette er mit legeme/dette er mit blod". Luther mente, at i det øjeblik er Kristus helt tilstede i brødet og vinen for den troende. Hans nærvær er dog noget, der er mellem den, som får nadveren, og Kristus. Der sker ikke noget med brødet og vinen, det bliver ved med at være brød og vin. Derfor gemmes nadveren heller ikke efter gudstjenesten. Men Luther var overbevist om, at Kristus er virkelig tilstede i nadveren – "i, med og under brød og vin."

Luther understregede meget stærkt, at nadveren er "til syndernes forladelse", sådan som Jesus havde sagt det. Syndernes forladelse er meningen med nadveren. Den, der går til alters får Guds fuldstændige tilgivelse. Den lutherske kirke begyndte på reformationstiden at lade alle drikke af kalken, hvilket dengang var nyt.

Alle er velkomne til nadveren, uanset om de er døbt eller ej. Nadveren handler først og fremmest om det enkelte menneskes forhold til Gud – direkte – uden om præst og menighed.

Fælles

- Begge kirker siger, at Jesu kors bliver nærværende og virksomt i nadveren. Jesus dør ikke én gang til, men det der skete, da Jesus døde på korset, bliver nærværende for dem, der deltager i gudstjenesten.
- Begge kirker siger, at nadveren er "til syndernes forladelse".
- Begge kirker siger, at Kristus virkelig er tilstede i brød og vin.
- Begge kirker siger, at modtagelsen af brød og vin er et sakramente.
- Begge kirker siger, at kun en ordineret præst kan forestå nadveren.

Sakramente

Sakramenter er en handling, der formidler Guds nåde til mennesket gennem synlige tegn.

Sakramenterne er indstiftet af Jesus selv, det vil sige, at Kristus har sagt, at det skal gøres. Det er gennem evangeliet og sakramenterne, at Kristus kommer til mennesker og virker i dem.

KATOLSK

I den katolske kirke har man syv sakramenter: dåb, firmelse (konfirmation), eukaristien, skriftemålet, de syges salvelse, ægteskab og præstevielser.

Et sakramente forklares som et synligt tegn på en virkelighed, man ikke kan se, hvor Jesus Kristus kommer til mennesker og virker i dem. Det er ligesom med et kys, der er et synligt tegn, der indeholder en virkelighed, man ikke kan se: nemlig kærlighed.

Alle de syv sakramenter har synlige tegn som symboler for den usynlige virkelighed, der sker. F. eks. når to gifter sig, giver de hinanden en ring, som tegn på at de to hører sammen. Samtidig med at sakramenterne sker, siges der også bestemte ord. F.eks. siger præsten: "Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn", samtidig med at han hælder vand over barnets hoved.

Ganske vist er det præsten, som døber, men den katolske kirke siger, at præsten "låner" sin stemme til Gud. Det betyder, at det ikke er præsten, der gør den døbt til Guds barn, men det er Gud selv, der handler. Præsten er her Guds redskab.

I den katolske kirke er det præstens opgave at give sakramenterne. Dog kan alle døbe, hvis et barn f.eks. er i livsfare, – og ved et ægteskab er det brudeparret, der giver hinanden ægteskabets sakramente, med præsten som vidne.

Sakramenterne gives til det enkelte menneske, men når mennesker modtager sakramenterne, bliver kirken til kirke, og fællesskabet opstår. F.eks. i messen, hvor alle, der spiser sammen, knyttes sammen, når de spiser. Det er der-

for også en betingelse, at man er katolsk døbt (eller er blevet katolik senere) for at kunne modtage de øvrige sakramenter.

Nogle af sakramenterne kan kun modtages en gang i livet (dåb, firmelse, ægteskab og præstevielser). Andre sakramenter kan man modtage mange gange (eukaristien, skriftemålet og de syges salvelse).

LUTHERSK

I folkekirken har man to sakramenter: dåb og nadver. Et sakramente er også i den lutherske kirke et synligt tegn på en usynlig virkelighed, hvori Jesus Kristus kommer til mennesker og virker i dem. I sakramenterne følges tegn og ord.

Den lutherske kirke har to sakramenter dåb og nadver. Luther mente, at kun disse to sakramenter var omtalt i Det Ny Testamente, som noget Jesus havde sagt til disciplene, at de skulle gøre.

Den lutherske kirke lægger vægt på, at sakramenterne først og fremmest er en virkelighed mellem Gud og den, der modtager sakramentet. Det gælder også for nadveren, som de fleste præster giver til alle, der ønsker det. I folkekirken, er det næsten altid muligt at gå til alters ved alle søndagsgudstjenester.

I den lutherske gudstjeneste har præstens prædiken altid haft en særlig stor betydning. Der er ikke tradition for at holde gudstjeneste på andre dage end søndagen, selvom det i de senere år er blevet mere almindeligt, at holde gudstjeneste på andre dage.

Fælles

- Sakramenter er hellige handlinger indstiftet af Jesus.
- Sakramenterne består af synlige tegn og ord.
- Dåb og nadver er vigtige sakramenter i begge kirker.

Kirken og paven

Pinsedag modtog disciplene Helligånden.

Det var her, disciplene begyndte at forkynde evangeliet om den opstandne Jesus Kristus. Det blev begyndelsen på kirken, og derfor nævnes pinsedag tit som kirkens "fødselsdag".

KATOLSK

Når man taler om kirken, tænker katolikker ikke først og fremmest på en bygning, man kan se. De tænker først og fremmest på fællesskabet af alle katolikker, det er dem som er "kirke."

Den katolske kirke er uden nationale grænser, derfor er der næsten altid mennesker fra mange lande tilstede, når der holdes messe. Paven er det synlige tegn på dette fællesskab.

Meget af det man gør i den katolske kirke har sin rod langt tilbage i tiden. Messens form f.eks. er i store træk helt tilbage fra 300-tallet. Mange klosterfællesskaber er også næsten tusind år gamle, f.eks. franciskanerne.

Biskopperne i den katolske kirke har ansvaret for fællesskabet i deres eget bispedømme og for fællesskabet med paven i Rom. Paven har ansvar for kirken i hele verden, og for at kirken holder sammen. Han har også ansvar for, at den kristne tro bliver forkyndt på den rigtige måde uforandret gennem tiden.

Det ansvar paven og biskopperne har kaldes lærerembedet. Lærerembedet udøver paven og biskopperne, når de prædiker den samme tro, som Jesus forkynd-

te. De udøver også lærerembedet, når de griber ind over for præster, der f.eks. sympatiserer med tanken om reinkarnation eller andet, som ikke er kristen tro.

Paven bliver kaldt for apostlen Peters efterfølger. Det ny testamente omtaler Peter som apostlenes leder. Katolikkerne tror, at Peters embede er gået videre til hans efterfølgere som biskop af Rom.

Paven er ufejlbarlig, når han på sit embedes vegne i sin egenskab af biskop af Rom udtaler sig om troen. Det betyder ikke, at paven som menneske er fejlfri eller ikke syndet. Det er troen, som er ufejlbarlig. Paven kan heller ikke lave en ny tro.

Paven, biskopper og præster er ikke mere kristne end alle andre døbt katolikker. Men Gud har givet dem et særligt kald til at tage vare på enheden i kirken og til at føre mennesker tættere til Gud.

LUTHERSK

Den lokale kirke (menigheden) var vigtig for Luther, for det var her evangeliet skulle prædikes og folk modtage sakramenterne. Derfor har den enkelte troende sit åndelige centrum i sin lokale sognekirke. Al ligevel er der en forbindelse mellem de enkelte sogne og alle andre lutherske sogne. Evangeliet og sakramenterne forener protestanterne i et åndeligt fællesskab.

I Danmark er folkekirken ledet af biskopper, men en biskop er ikke mere præst end de øvrige præster. En præst er heller ikke "mere" end andre døbt, men derimod en døbt, der har et særligt ansvar for menigheden.

Biskopperne har først og fremmest administrative opgaver. En biskop er en "tilsynsfører," der skal sørge for orden i sit stift. Biskopperne i folkekirken udtaler sig aldrig politisk, om f.eks. flygtningeproblemet eller samlet om, hvad den kristne tro går ud på. De tager f.eks. ikke samlet stilling til om, reinkarnationstanken er i modstrid med den kristne tro på opstandelsen.

Den lutherske kirke har ikke andet læreembede end Skriften, som er ufejlbarlig. Det er derfor ikke nødvendigt at have et lærerembede, en pave eller en biskop.

Øverste myndighed i folkekirken er regenten og folketinget, som vedtager love om folkekirken. Regenten autoriserer salmebøger og bibeloversættelser og lignende.

De andre lutherske kirker er også nationalt eller regionalt selvstændige, men siden 1947 har der været et internationalt samarbejdsforum: Det Lutherske Verdensforbund.

Fælles

- Mellem de kristne kirker er der et åndeligt fællesskab.
- Alle kristne hører til en kirke.
- Man kan ikke være kristen alene.
- Uden Jesus Kristus og hans evangelium ville der ikke være nogle kirker.

Præst

Det er præstens opgave at være bindeleddet mellem de troende og sørge for, at menigheden holder sammen. Det gør præsten først og fremmest ved at forkynde evangeliet, og forvalte sakramenterne, men også ved at tage sig af mennesker i deres nød, åndeligt og menneskeligt.

KATOLSK

Præstevielsen i den katolske kirke er et sakramente. Det er en gave, som Gud giver den, der bliver præsteviet.

Ingen kan gøre sig selv til præst. I præstevielsen udtrykkes det på flere måder. Før selve præstevielsen lægger den kommende præst sig fladt ned på gulvet for at udtrykke, at han ikke har "noget" at komme med, at man kun kan blive præst på grund af Guds godhed. Det er Gud, der kalder et menneske til at være præst.

I selve præstevielsen lægger biskoppen hænderne på hovedet af den kommende præst. Det udtrykker, at han ikke skal arbejde på egen hånd, men som biskoppens medarbejder og hele kirkens tjener.

Efter præstevielsen er man præst for resten af livet og går aldrig på "pension".

Den katolske præst afstår fra at gifte sig, fordi han på særlig måde skal leve i venskab med Gud og være til rådighed for kirken.

Den katolske præst er altid en mand. Den katolske kirke nævner to grunde for dette: for det første gjorde Jesus aldrig nogen kvinder til apostle, apostlene var sådan en slags "præste-prototyper". For det andet repræsenterer præsten i

messen Kristus, der var en mand.

Præsten er ikke mere katolik end andre, men har særlige opgaver for fællesskabet i menigheden og i kirken.

LUTHERSK

For Luther var det vigtigt, at alle døpte forstod, at de har et "præsteligt" ansvar, som betyder at alle døpte har et ansvar for at bygge kirken op. Præcis som den katolske kirke også mener, men Luther understregede det meget tydeligt.

Luther mente ikke, at præstevielsen var et sakramente. En præst var en mand, som menigheden ville have som præst, men præsten er ikke mere præst end alle andre, der er døbt. For Luther var det vigtigt, at der var en orden i kirken, så der ikke hver søndag var en ny præst. Derfor måtte menigheden bestemme sig for at kalde (udnævne) en bestemt mand til at være deres præst. Siden 1948 har kvinder også kunnet blive præster i den danske folkekirke. Luther mente desuden, at præsterne kunne gifte sig, hvis de ville.

Det er menigheden og ikke biskoppen, som bestemmer, hvem der skal være præst. Præsten har først og fremmest et embede i en bestemt menighed.

Præsten er præst, så længe han/hun har sit embede.

Den lutherske præst skal koncentrere sig om at forkynde evangeliet om Guds kærlighed til syndige mennesker og ikke give konkrete anvisninger til, hvordan man skal leve sit liv. I luthersk forstand er det den enkelte døptes eget ansvar at tage konsekvenserne af sin tro.

Fælles

- Præsteembedet er nødvendigt for kirken.
- Præsten skal forkynde evangeliet efter Guds vilje. Dermed tjener præsten både den enkeltes tro og menighedens behov.

protestantisk

katolsk

Konfirmation i folkekirken

Konfirmation og firmelse

Konfirmation af latin: bekræftelse. Rigtig mange unge i Danmark bliver konfirmeret, når de er 14-15 år. På samme tid bliver de unge i den katolske kirke firmet.

De fleste katolikker kalder firmelse for konfirmation undtagen i de lande, hvor der er mange lutheranere. Her anvendes betegnelsen firmelse for at markere forskellen.

Den katolske kirkes konfirmation er et sakramente, som altid har været i kirken, mens den lutherske konfirmation er kommet til for ca. 300 år siden med en hel anden betydning end den katolske.

KATOLSK

Den katolske kirke forstår firmelsen som et sakramente, der har været i kirken fra begyndelsen. Det er normalt kun biskoppen, som kan firme, fordi enhver døbt er biskoppens medarbejder. Når man bliver firmet, bliver det tydeligt, at man har ansvar for kirken. Det skal man have en hvis alder for at kunne varetage.

Firmelse er en forlængelse af dåben. I dåben siger Gud til den

døbte, at han/hun hører til hos ham, og at han elsker det menneske, helt konkret. Den kærlighed, som Gud elsker den døpte med, skal gives videre til alle mennesker, hvilket firmelsen tydeliggør. Når man er stor nok til at være bevidst om firmelsens betydning, kan man blive firmet. Man kan også blive firmet som voksen.

Ved firmelsen lover Gud firmanden sin hjælp til at leve som døbt – som kristen – i verden. Til dette modtager firmanden Helligånden, så at han/hun kan leve i og med Guds kærlighed. Biskoppen salver firmanden med krisamolie. Det skal vise, at man "hører til Gud", er "hans" og på "hans hold", i hans kirke.

Det vigtigste ved firmelsen er at Gud bekræfter (konfirmerer) den kærlighed, som kom til udtryk ved dåben.

LUTHERSK

Luther mente, at konfirmation var noget som kirken havde tilføjet, som om dåben ikke var tilstræk-

Fælles

- Begge kirker mener, det er vigtigt, at de unge forstår, hvad det vil sige at være døbt og kristen.
- Begge kirker mener, at det vigtigste ved konfirmationen og firmelsen er, at Gud bekræfter sin kærlighed til hver enkelt døbt.

kelig. Enhver som ville føje noget til dåben, forstod ikke, hvor magtfuld dåben var, som om Guds tilsagn om hans livslange kærlighed ikke var god nok. Derfor afskaffede Luther konfirmationen i den lutherske kirke.

I 1700-tallet var der mange, der mente, at de unge vidste for lidt om deres tro, derfor skulle de undervises. Deraf kom det, vi i dag kalder for konfirmationsforberedelsen, populært kaldet "at gå til præst". Undervisningen afsluttedes med en slags eksamen og bekræftelse af troen.

I dag er konfirmationen den højtidelige bekræftelse på, at man er kristen. Konfirmanden gentager dåbens ja med sit eget ja i den kristne tro og bliver velsignet.

Retfærdiggørelse

Det mærkelige ord retfærdiggørelse betyder: Hvordan bliver man frelst? Altså: hvordan kommer man i himlen? Er det Guds ansvar, eller skal mennesket selv gøre noget? Kan mennesket i det hele taget gøre noget? Og hvad og hvor meget skal der i givet fald til? Eller kræves der ingenting?

Det er et vigtigt spørgsmål, og på reformationstiden var det spørgsmålet over alle spørgsmål.

KATOLSK

Katolikker har altid ment, at troen var virksom i det menneske, der troede. Troen gør noget ved den, der tror, og forandrer mennesket. Den, som tror, ved sig elsket og bliver derfor mere fri til at være medmenneske; gøre næstekærlige gerninger og gøre det, som Gud vil.

De gode gerninger er ikke noget, et menneske bare kan tage sig sammen til. De er heller ikke points, man kan spare op hos Gud, så han synes bedre om en. Derimod gør man de gode gerninger, fordi man tror, og fordi næsten har brug for det. Man gør de gode gerninger, fordi man vil gøre det, Jesus gjorde, fordi man elsker Gud og sin næste, som sig selv.

Guds kærlighed til mennesket er altid uden betingelser. Han elsker alle på sin egen guddommelige måde.

Gud alene frelser mennesket ved Jesus Kristus.

LUTERSK

På Luthers tid troede mange kristne, at de skulle gøre sig fortjent til Guds kærlighed. De indså, at de var egoistiske, havde stort begær efter penge og magt, og selvom de gjorde meget for at leve næstekærligt, så

var det aldrig tilstrækkeligt, aldrig nok. Derfor var de bange.

Luther genkendte den kamp fra sig selv. Han forstod, at han ikke var et godt menneske, sådan som Gud ville det, men at han gjorde meget forkert, at han var en synder. På et afgørende tidspunkt i Luthers liv, fik han det man kalder *Tårnoplevelsen* (se side 10). Da stod det pludseligt lysende klart for ham, at hans syndighed ikke gjorde, at Gud elskede ham mindre. Og han indså, at det ikke kun var ham personligt, som Gud kunne rumme i sin kærlighed, men at det var sådan, Gud elsker. Det er evangeliets kernebudskab, at Gud elsker det svage og syndige menneske.

Mennesket skal tro på det! Tro på Guds gode vilje. Hans kærlighed og hans vilje til at frelse mennesket. Tror mennesket på det, så bliver det frelst.

Luther mente ikke, at man så bare kunne sige: jeg tror! Og så være ligeglad med hvordan man opførte sig. Hvis man virkelig tror, vil man også længes efter at gøre det gode, det, som Gud vil.

Fælles

- Gud alene frelser mennesket ved Jesus Kristus. Det er kun Gud, der kan frelse
- Gode gerninger kommer naturligt af troen på Gud
- Kirkerne er ikke længere uenige om, hvordan mennesket bliver frelst.

Problemet i 1517

I dag er det tydeligt, at problemet mest lå i, at den katolske kirke og Luther havde en forskellig opfattelse af begrebet tro.

Luther forstod troen som en levende ting, der altid ville forandre mennesket, så mennesket naturligt ville stræbe efter at gøre gerninger inspireret og båret af troen. Gerningerne hører ind under troen. Derfor talte han om *troen alene*. Mere var ikke nødvendigt for retfærdiggørelsen.

Katolikkerne holdt på, at tro ikke altid er en levende ting. Det er muligt at tro som en ren og skær antagelse eller overbevisning. Hvis man forstår tro som en anskuelse på et rent intellektuelt plan, så er den tro ikke meget værd. Troen kan ikke nøjes med at være en tanke, den skal udfoldes i livet gennem gerninger i hverdagen. Derfor talte katolikkerne om *tro og gerninger* som en helhed, hvor Luther mente, det slet ikke gav mening at anvende ordet tro om en overbevisning, der ikke slog igennem i menneskets adfærd.

Men siden reformationstiden har det været en udbredt forestilling, at Luther mente, det var nok at tro, mens den katolske kirke insisterede på nødvendigheden af gerninger. Det er imidlertid dybt forenklet, for både Luther og den katolske kirke understregede, at der var en uløselig sammenhæng mellem tro og gerninger.

Dertil kommer, at både Luther og den katolske kirke var klar over, at mennesket i sin svaghed og ufuldkommenhed synder og gør sig skyldig. Det er en sørgelig del af den menneskelige virkelighed. Derfor er der heller intet menneske, der kan frelse sig selv. Intet menneske kan fortjene Guds kærlighed. Kærlighed kan i det hele taget aldrig fortjenes. Derfor er frelsen Guds gave. Han må tage sig af mennesket og frelse det. Det gør han ved Jesus Kristus.

5 påbud

Fra konflikt
til fællesskab

Lunds Domkirke: Pave Frans var indbudt af Det Lutherske Verdensforbund til at deltage i en højtidelighed som indledning til markeringen af 500-året for reformationen i 2017. Fra venstre, kardinal Kurt Koch, præsidenten for Det Lutherske Verdensforbund biskop Munib Younan, pave Frans og generalsekretæren for Det Lutherske Verdensforbund, pastor Martin Junge, læser en økumenisk gudstjeneste i Lunds Domkirke, mandag den 31. oktober 2016. Foto: Det Lutherske Verdensforbund

Fem påbud om at være kirker med hinanden

I forbindelse med 500 året for reformationen mødtes repræsentanter fra Det Lutherske Verdensforbund og paven i Lund. Inden da havde den katolske kirke og Det Lutherske Verdensforbund forfattet en fælles tekst om reformationstiden, og den splittelse den medførte samt vejen mod voksende fællesskab. Teksten afsluttes med 5 påbud til kirkerne, om hvordan de skal arbejde sammen mod større enhed.

Det har kirkerne gjort, fordi Jesus siger, at alle, der er døbt, er lemmer på hans legeme, og hans legeme er kirken. Der findes kun én Jesus. Derfor kan der heller ikke være flere legemer. De kristne skal alle arbejde for at synliggøre, at alle hører til det samme legeme, den samme kirke, den samme Jesus Kristus.

Derfor har kirkerne i fællesskab formuleret fem påbud. De skal forstås som retningslinier for, hvordan katolikker og protestanter fremover skal være kirker sammen.

1. Katolikker og lutheranere skal altid se på det, de har til fælles og ikke på det, de er uenige om, også selv om det er lettere at se forskellene.

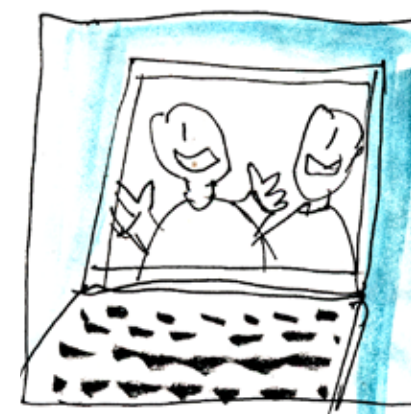
2. Lutheranere og katolikker må være åbne over for hinanden og lade sig påvirke og ændre af de andres vidnesbyrd.

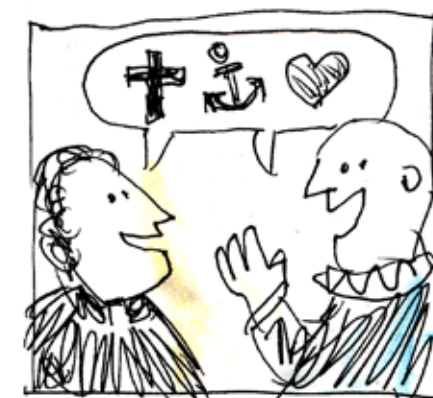
Økumenisk påskegudstjeneste i Sankt Ansgars Kirke, den katolske domkirke i København med elever fra Institut Sankt Joseph

3. Katolikker og lutheranere skal arbejde fælles mod den synlige enhed mellem de to kirker. De skal arbejde sammen om konkrete ting, der kan gøres for denne enhed.

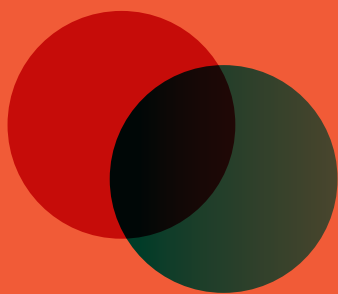
4. Lutheranere og katolikker skal i fællesskab gøre Jesu Kristi evangelium relevant i vores tid.

5. Katolikker og lutheranere skal sammen vidne om Guds nåde i forkyndelse og tjeneste i verden.

Fra konflikt til fællesskab

500 ÅRS ADSKILLELSE OG EN FÆLLES FREMTID

Martin Luthers tanker tilbage i 1517 ændrede den kristne kirke dramatisk, og reformationen kom til at præge hele Europas udvikling i de efterfølgende århundreder. Hans tanker førte til et brud med den katolske kirke, så der opstod en luthersk kirke. Det, der i begyndelsen var gensidig mistænkeliggørelse, førte hurtigt til fjendskab og voldelige konflikter. Ironisk nok da en af de bærende kristne tanker er enhed og fællesskab mellem mennesker.

I dag rækker de to kirker ud mod hinanden og har i fællesskab besluttet at arbejde hen imod fællesskab og enhed. I kirkerne er der i de sidste hundrede år modnet en vilje til at forstå hinanden; ønsket om at lægge konflikten bag sig og bygge fællesskab er vokset.

Denne bog giver et historisk indblik i, hvad der skete på reformationstiden. Den giver også et indblik i kirkernes praksis, forskelle og ligheder. Alt sammen inspireret af en bog af samme navn, som er udgivet i anledningen af 500 året for reformationen. Dens forfattere er den katolske kirke og Det Lutherske Verdensforbund. Her finder man for første gang en fælles fortælling om reformationen. Kirkerne er gået sammen om "en fælles erindring" om det, der førte til bruddet mellem kirkerne. Men lige så vigtigt er bogens ønske om at angive et fælles udgangspunkt for den videre vej til enhed mellem katolikker og lutheranere.

Bogen er udgivet af Foreningen af Katolske Skoler i Danmark (FAKS). På de katolske skoler er det økumeniske blevet hverdag, og det er vores erfaring, at katolikker og protestanter har meget at give hinanden. Det er den erfaring, som har fået nedslag i denne bog. Forhåbentlig vil den føre til større forståelse, nysgerighed og gensidig respekt.

FAKS

Foreningen af Katolske Skoler i Danmark

ISBN 978-87-999836-0-5

9 788799 983605

Fra konflikt
til fællesskab